Julius, Gregory and Shmuel

23

Lunar and Solar

1. Devarim 16:1

טז,א שָׁמוֹר, אֶת-חֹדֶשׁ הָאָבִיב, וְעָשִׂיתָ פֶּסַח, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב, הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם--לָיְלָה.

2. Talmud Bavli, Rosh Hashana 21a

שלח ליה רב הונא בר אבין לרבא: כד חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן - עברה להההיא שתא, ולא תחוש לה. דכתיב +דברים טז+ שמור את חדש האביב - שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן.

Shmuel and his Tekufah

3. Talmud Bavli, Rosh Hashana 20b

אמר שמואל: יכילנא לתקוני לכולה גולה.

4. Rashi, ad loc.

יכילנא לתקוני - בלא ראיית עדים, כי בקי אני בתולדות הלבנה והילוכה וסדר המזלות.

5. Talmud Bavli, Brachos 58b

ואמר שמואל: נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא, לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי ניהו.

6. Talmud Bavli, Eiruvin 56a

אמר שמואל: אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום, או בתחלת היום, או בתחלת הלילה, או בחצי היום או בחצי הלילה. ואין תקופת תמוז נופלת אלא או באחת ומחצה או בשבע ומחצה, בין ביום ובין בלילה. ואין תקופת תשרי נופלת אלא או בשלש שעות או בתשע שעות, בין ביום ובין בלילה. ואין תקופת טבת נופלת אלא או בארבע ומחצה או בעשר ומחצה, בין ביום ובין בלילה. <u>ואין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה, ואין תקופה מושכת מחברתה אלא חצי שעה.</u>

7. Encyclopedia Britannica, Academic Version

Julian Calender

Julian Calender, dating system established by Julius Caesar as a reform of the Roman republican calendar. By the 40s bc the Roman civic calendar was three months ahead of the solar calendar. Caesar, advised by the Alexandrian astronomer Sosigenes, introduced the Egyptian solar calendar, taking the length of the solar year as 365 1/4 days. The year was divided into 12 months, all of which had either 30 or 31 days except February, which contained 28 days in common (365 day) years and 29 in every fourth year (a leap year, of 366 days). Leap years repeated February 23; there was no February 29 in the Julian calendar. To align the civic and solar calendars, Caesar added days to 46 bc, so that it contained 445 days. Because of misunderstandings, the calendar was not established in smooth operation until ad 8.

Sosigenes had overestimated the length of the year by 11 minutes 14 seconds, and by the mid-1500s the cumulative effect of this error had shifted the dates of the seasons by about 10 days from Caesar's time. Pope Gregory XIII's reform (see Gregorian calendar), proclaimed in 1582, restored the calendar to the seasonal dates of ad 325, an adjustment of 10 days. The Julian calendar has gradually been abandoned since 1582 in favour of the Gregorian calendar. Great Britain changed to the Gregorian calendar in 1752. Some Eastern Orthodox churches continue to use the Julian calendar for determining fixed liturgical dates; others have used the Revised Julian calendar, which closely resembles the Gregorian calendar, since 1923 for such dates. Nearly all Eastern Orthodox churches use the Julian calendar to establish the dates of movable feasts such as Easter.

The current discrepancy between the Julian and Gregorian calendars is 13 days. However, the difference will become 14 days in 2100**.**

Gregorian Calender

Gregorian calendar, also called New Style Calendar , solar dating system now in general use. It was proclaimed in 1582 by Pope Gregory XIII as a reform of the Julian calendar.

By the Julian reckoning, the solar year comprised 365 1/4 days; the intercalation of a "leap day" every four years was intended to maintain correspondence between the calendar and the seasons. A slight inaccuracy in the measurement (the solar year comprising more precisely 365 days, 5 hours, 48 minutes, 45.25 seconds) caused the calendar dates of the seasons to regress almost oneday per century.

Although this regression had amounted to 14 days by Pope Gregory's time, he based his reform on restoration of the vernal equinox, then falling on March 11, to the date (March 21) it had in ad 325, the time of theCouncil of Nicaea, and not on the date of the equinox at the time of the birth of Christ, when it fell on March 25. The change was effected by advancing the calendar 10 days after Oct. 4, 1582, the day following being reckoned as October 15.

The Gregorian calendar differs from the Julian only in that no century year is a leap year unless it is exactly divisible by 400 (*e.g.*, 1600, 2000). A further proposed refinement, the designation of years evenly divisible by 4,000 as common (not leap) years, will keep the Gregorian calendar accurate to within one day in 20,000 years.

Within a year the change had been adopted by the Italian states, Portugal, Spain, and the German Catholic states. Gradually, other nations adopted the Gregorian calendar: the Protestant German states in 1699; England and its colonies in 1752; Sweden in 1753; Japan in 1873; China in 1912; the Soviet Union in 1918; and Greece in 1923. Islamic countries tend to retain calendars based on Islam

The Tekufah of Rav Ada

8. Rambam, Kidush Hachodesh 9:1, 10:1-2

הלכה א

שנת החמה יש מחכמי ישראל שאומרים שהיא שלש מאות חמשה וששים יום ורביע יום שהוא שש שעות, ויש מהן שאומרים שהוא פחות מרביע היום, וכן חכמי יון ופרס יש ביניהן מחלוקת בדבר זה.

י:א

שנת החמה למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע מחכמי ישראל יש מי שאומר שהיא שלש מאות חמשה וששים יום וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע, והרגע אחד מששה ושבעים בחלק, ולפי חשבון זה תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק ושמונה וארבעים רגע, סימן להן יכ״א קכ״א מ״ח, ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה שנה כלל אלא בכל מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלבנה הפשוטות והמעוברות.

הלכה ב

בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלשים רגע, סימן להם צא״ז תקי״ט ל״א, וכשתדע תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשוב מאותו רגע מנין זה ותדע תקופה שאחריה על הדרך שביארנו בתקופת השנה שהיא רביע.

Accepted Psak

9. Rambam, KIdush Hachodesh 10:6-7

הלכה ו

ונראין לי הדברים שעל חשבון תקופה זו היו סומכין לענין עיבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהיו מעברין מפני הזמן או מפני הצורך, לפי שחשבון זה הוא האמת יתר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתבארו באצטגנינות יתר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביע יום.

הלכה ז

וחשבון שתי התקופות האלו שביארנו דרכם הכל בקירוב הוא ובמהלך השמש האמצעי לא במקומה האמתי, אבל במקום השמש האמתי תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו בכמו שני ימים קודם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה, בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור בין למי שמחשב לפחות מרביע יום.

Tekufas Rav Ada is based on 235 lunar months (the 19 year cycle, with seven leap years to ensure that *Pesach* remains in the spring) divided by 19. This calculates the "average" lunar year. It is 365 days, 5 hours, 997 *chalakim* and 48 *regaim* (997 *chalakim* and 48 *regaim* are equal to 55 minutes and 2.1 seconds, as each *chalek* is 3 1/3 seconds and each "*rega*" is 1/76 of a *chalek*).

Exceptions

Birkas HaChama

10. Talmud Bavli, Brachos 59b

תנו רבנן: הרואה חמה בתקופתה לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן, אומר ברוך עושה בראשית. ואימת הוי?

- אמר אביי: כל עשרים ושמונה שנין, והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבע.

11. Responsa, Masaas Binyamin 101 [R. Benjamin Aaron b. R. Avrohom Salnik lived in Poland, ca. 1550-1620]

בני ידידי ויקירי. עץ עושה פרי. האלוף ר״מ ואב״ד מוהר״ר יעקל נר״ו. מה ששאלת כשחל תקופת ניסן בתחילת ליל ד׳ שאז ביום ד׳ בשחרי׳ כשיוצאין מב״ה שמתאספין הקהל יחד ומברכין ברוך עושה מעשה בראשית:

יפה כתבת כי כן הוא הדין בפרק הרואה ובטור או״ח ובשו״ע בסימן רכ״ט וכן ראיתי נוהג מורי מהר״ש השני. וגם אנכי בשנת שמ״ט גם עכשיו אי״ה לתקופת ניסן שלפנינו דעתי לעשות כן. אך לבי מהסס דלפ״ז משמע שאנן סומכין בחשבון התקופות על החשבון דשמואל דאמר אין בין תקופה לתקופה אלא ז׳ שעות ומחצה ושנת החמה היא שס״ה ימים ורביע. ולדעת זה אתי שפיר שבכל תקופת ניסן שבראש המחזור של כ״ח שנים חוזרת החמה למקומה על נקודה שהתחילה להקיף בעת הבריאה ודבר זה מבואר היטב בפרק הרואה דאמרינן התם הרואה חמה בתקופתה וכו׳ אומר ברוך עושה מעשה בראשית ואימת הוי אמר אביי כל כ״ח שנין וכו׳ ומדמוקי אביי הברייתא בכ״ח שנין על כרחך היה סומך בתקופה על חשבון דשמואל. אמנם לדעת רב אדא ולפי חשבונו תחזור החמה לנקודה הראשונה כמו שהיתה בעת הבריאה בכל תקופת ניסן שבראש המחזור הקטן של י״ט שנים ולא כ״ח שנים ודבר זה מבואר היטב בהרמב״ם ז״ל בהלכות קידוש החדש וכמו שכתבתי בספר העברונות שחברתי וחשבון זה דרב אדא הוא עיקר שעליו סמכו חכמי התלמוד וגם האידנא אנו סומכין עליו. ...

ואם תאמר היאך עבדינן תרתי דסתרי אהדדי דלענין הברכה עבדינן כשמואל ולענין חשבון התקופות ועיבור השנים אנו סומכין על חשבון דרב אדא. לאו קושיא היא דהכא נמי לענין חשבון השנים קיימא לן כר׳ אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם. ולענין התקופות קי״ל כר׳ יהושע דאמר בניסן נברא העולם. ובכן כס ישיבתך. יגדיל ויאדיר כנפשך ונפש אביך. הקטן בנימין אהרן ב״ר אברהם סלניק ז״ל:

Vesein Tal Umatar

12. Beis Yosef, OC 117

וכתב ה״ר דוד אבודרהם (עמ׳ קי) ויום ס׳ יבוא בכ״ב מנובימברי אם היה אותו פיברי״ר מכ״ח יום אבל אם היה פיברי״ר מכ״ט יום תהיה השאלה בכ״ג נובימברי כי תקופת תשרי לעולם שבעה ימים קודם אקטוברי:

13. Responsa Tashbetz, 3:123 [R. Simeon ben Tzemach Duran (Rashbatz) was born in Majorca in 1361, and died in Algiers in 1444]

ושמעתי ממורי הקדוש ה״ר וידאל אפרים ז״ל כי קבלה היא ביד הגאונים ז״ל דששים בתקופה לתקופ׳ שמואל אנו מונים ולא לתקופת רב אדא. ואמר לי הרב ר׳ יצחק בר ששת ז״ל כי בסרקסטה מאראגון הם נוהגים בכ״ד מנואי״מברי ונותנין סימן כ״דן שאלת כלו׳ כ״ד יום נואימב״רי שאלת גשמים. ונראה לי שנפל טעותם שהם אומרי׳ יום תקופה גומר ומתחילין למנות מאחר יום תקופה ואומרי׳ שיום ששים כלפני ששים וכל זה אינו כהלכה דקי״ל כר׳ יוסי דיום תקופה מתחיל וקי״ל נמי דיום ס׳ כלאחר ס׳ ואני נותן בזה סימן כב״ן שאל כלו׳ כ״ב נואימברו שאל גשמי׳ שנת חמשת אלפים קצ״ב היה שנה רביעית וסימן השנה ששואלין בה הגשמים הוא כג״ן רוה וכמוצא מים:

Dealing with the Stira

14. Biur Halacha, OC 427:1

ואין לנו לדאוג כ"כ יותר כי בודאי בעת ההיא וגם הרבה קודם יהיה הגאולה ונקדש ע"פ הראיה:

15. Igros Moshe, OC 4:17

בעניין שאלת טל ומטר מס' יום אחר תקופת שמואל בע"ה י"ג תשרי תשמ"א לרב אחד.

הנה אקדים תחלה כלל גדול אשר קורא לדבר שנוהגין כל ישראל בדבר טל ומטר בחו"ל שהוא מיום ס' לתקופה לפי חשבון של שמואל (עירובין נ"ו ע"א) ולא לפי חשבון של ר' אדא שהוא שגגה ונמצא שכתר"ה חושב שהוא גדול יותר מכל רבותינו הראשונים והאחרונים ומכל גאוני זמננו שכולם שגגו בזה, והוא ראה שהוא שגגה, וימחול לי כתר"ה שהוא יהירותא יתרתא אף לחשוב כן וכ"ש שלא לומר ולכתוב כן. וידע כתר"ה כי כל מה שחזינן שעושין אף רק קהל גדול בישראל אינו דבר טעות שודאי נעשה זה ע"פ חכם מאחר שהוא קהל משומרי תורה ומצות, וצריך למצא טעם למה שנוהגין כן ולא נחשבו לטועים, אף אם שאר קהלות אין נוהגים כן אבל כיון שהוא קהל אחד אין לנהוג כמותם בצנעא ויש לעיין בכל דבר ודבר. אבל דבר שנהגו כל ישראל מוכרחין לעשות כמותם אף מי שחושב שהוא טעות דצריך הוא לידע שכלל ישראל עושין כדין ואף שיש לו קושיא עלייהו ואינו יודע לתרץ אינו כלום. ועיין מה שכתבתי בדברות משה על שבת סימן י' שהארכתי בבאור דברי רש"י ורמב"ם בעניני חיובים ואיסורין שג"כ מצינו שפוסקין הלכתא כמנהג וכ"ש בעניני תפלה.

אבל בענין זה ליכא קושיא כלל. משום דבמחלוקת שמואל ור' אדא לא נפסק בברור וחזינן ברמב"ם פ"ט מקדוה"ח =מקדוש החודש= שבכל הפרק ביאר בפרטיות כל עניני התקופה ואיך לידע החשבון אליבא דשמואל ובפ"י ביאר בפרטיות אליבא דרב אדא, אלא דלא נבטלו דברי שמואל, אך בפ"י ה"ו כתב ונראין לו הדברים שעל חשבון תקופה היו סומכין לענין עיבור השנה בעת שב"ד הגדול היה מצוי ומסיק לפי שחשבון זה הוא האמת יותר מן הראשון והוא קרוב מן הדברים שנתבארו באצטגנינות יותר מן חשבון הראשון. הרי מפורש רק שהוא האמת יותר מן הראשון וקרוב באיצטגנינות יותר מן חשבון הראשון שלשון זה הוא רק שיותר נוטה כן אבל לא שחשבון הראשון בטל, ולכן תיכף בה"ז הזכיר שני הדעות שמשמע שצריך להתחשב אם אפשר לשני הדעות. ועיין בהפירוש בפ"ט ה"ג שהקשה אליבא דשמואל דיתחייב מזה שתהיה התקופה אחר שנים רבות באייר לפי שיתקבץ מכל מחזור שעה ותפ"ה, ומתרץ דנאמר דכן הדין אבל עד יבא מורה צדק ויודיענו מה יהיה הדין בזה העת המאוחר, הרי אף שהוקשה לא אמר על שמואל שטעה ושגג אלא שמ"מ אין לחוש לזה וגם שמואל ידע מזה ולא חש לזה שלא ידעינן כשיבא עת המאוחר, וא"כ הרי רואה כתר"ה שאין בזה שגיאה ושגגה וטעות. **ולכן לענין טל ומטר שאין התחלת לומר טל ומטר הכרח דוקא ליום זה אלא שמשם ואילך טוב שירד מטר ברוב השנים לכן קבעו לומר טל ומטר מיום ההוא משום שאין לשנות בהשנים, וכיון שהתקופה לחשבון דשמואל היא יותר קלה מהחשבון דר' אדא וגם שמואל היה מריה דבבל יותר מר' אדא נהגו שם כשמואל, וגם כיון שלא הוזכר שרב פליג עליו משמע שגם רב היה נוהג כשמואל, ואנן דאמרינן נמי רק אחר ס' לתקופה אינו לפי צורך מדינותינו אלא דאזלינן בתר בני בבל והם הא היו נוהגין מיום ס' לתקופת שמואל כמפורש ברש"י תענית דף י' גם אנו צריכין לנהוג כן. והנני מברכו באהבה לחג שמח, משה פיינשטיין.**

16. Chazon Ish, Orach Chaim 138:4

ד) **במה** שהקשו על תקופת שמואל שאינה בדקדוק י"ל דמצינו
כיו"ב בריבוע יותר על העיגיל ובאלכסונא תרי חומשא
דזהו בכלל שיעורין ונתנה ההלכה לחשיב בקירוב שלא נתנו המצות

אלא לצרף הבריות ולדקדק בצואותיו ית' לקבלת מלכותו ית' וגם
נקיום חכמת התורה הכלולה בכל דיני המצוה ולסוד הפנימיות ולכל
הני אינו מפסיד אם הקביעות של גבולי הצמצום יהי' בקירוב כדי
שיוכלו לקיים מצות המעשיות אף חלושי הדעת.

ואפשר שקבעו לחשוב מחזירות של י"ט שנה ולא חשו לשעה תפ"ה
חלקים כדי לצמצם החשבון שבאמת יש בתקופת שמואל
מותר וכשמסירין המותר לא יותרו השעה ותפ"ה חלקים וכמש"כ
המפרש.

ודע דתקופת שמואל היא מכלל התורה וכן כ"ט י"ב תשצ"ג הנאמר
בגמ' היא תורה וכל תורה שבגמ' היא התגלות תורה שבע"פ
שנתגלה ע"י חכמי הגמ' וכמו שאמרו ע"ז ע' א' ב' אלפים תורה ואמרו
ב"מ פ"ו א' רבי ור"נ סוף משנה רבינא ור"א סוף הוראה, ופעם היו
דבריהם בקבלה ממש איש מפי איש ופעם שזכו ברוח קדשם בדקדוק
התורה שבכתב והמשנה שבידם להחזיר הנשכחות וכמו שאמרו בירו'
דבר שמסרי עצמם החכמים עליהם זכו להם כנתינתן מסיני [ומש"כ
בספר עתים לבינה דשמואל לקח שיטה ישנה של התוכנים וכן י"ב
תשצ"ג לח נולד בב"א הם מהכזבים שהיצר מהבבן וכעין יצרא דע"ז
ואם כי המחבר היה יר"א אבל שגה וחשב שמותר לומר כן ועבד את
המינות בשוגג] ונתנו כולן מסיני להתנהג בהן במה שאנו נוהגין
תמנם לענין להכחיש העדים המעידין על ראיית הלבנה מסרו להם
סוד העיבור שהיה בדקדוק ממש והיתה החכמה גנוזה אצל חכמים,
והייני שכתב המפרש דתקופת שמואל בפרהסיא ושל ר"א בצנעא,
ואין מסורה בעוהה בתקופת ר"א אבל אנו בעוהים על תקופה שני'
שהיתה מסורה ביד החכמים ואפשר שנשתמרה בידינו במה שמתייחס
נתקופת ר"א, וכתבו שאיננה מתאימה עם המופתים בזמנינו, אבל
היתה מבטחת את חיקור העדים בזמן שהיה קדוש החדש, ולע"ל
החכמים יתקנו ויחקרו את העדים לפי הדקדוק שאין כאן ההלכה
מההלכית אלא דקדוק דרישה והקירה של העדים המועל עם סנהדרין
מקבלי עדות החדש.

The answer is that there are two different ways of calculating the *tekufa*, one according to*Shmuel* and the other according to *Rav Ada*. As previously indicated *Shmuel*'s *tekufa* is based on a year that is 365 days 6 hours and is the *tekufa* used for *Birchas Hachama* and *Tal U'matar*(60th day of *Tekufas Tishrei*/Fall). *Rosh Hashanah*, *Yomim Tovim*, and the calendar are based on the *Tekufa* as calculated by *Rav Ada*, which is closer to the scientific calculation of the beginning of spring. Since these two times are slowly drifting away from each other (*TekufasShmuel* is moving later in relationship to *Tekufas Rav Ada*), it is possible to say *Birchas Hachama* after *Pesach* since *Pesach* is calculated according to *Tekufas Rav Ada*, while *Birchas Hachama* is based on *Tekufas Shmuel*.

Tekufas Rav Ada is based on 235 lunar months (the 19 year cycle, with seven leap years to ensure that *Pesach* remains in the spring) divided by 19. This calculates the "average" lunar year. It is 365 days, 5 hours, 997 *chalakim* and 48 *regaim* (997 *chalakim* and 48 *regaim* are equal to 55 minutes and 2.1 seconds, as each *chalek* is 3 1/3 seconds and each "*rega*" is 1/76 of a *chalek*).

The *Chazon Ish* (*OC Siman* 138, *se'if katan* 4) explains that the calculations of *Chazal* are slightly different from the calculations of science to make them more simple to use. This concept of sacrificing precision for simplicity is also found in the *Gemara* including *Sukka* 8a (in regards to square roots in calculating the hypotenuse of a triangle - see Tosfos). The purpose of*mitzvos* is to accept the Heavenly yoke and to fulfill the "*chochmas haTorah*" (wisdom of the*Torah*). These must also be performed by "*chalushei hada'as"*, individuals who may be academically and mathematically weak. Therefore, in certain cases as determined by Chazal,*mitzvos* can be performed based on calculations that have been rounded off for simplicity and do not require precise calculations. In other words, since all of *Klal Yisroel* must perform these*mitzvos*, we must utilize a simple calculation to avoid mass confusion. *Tekufas Rav Ada* is closer to the scientific calculation but is also not precise. Once again, a small degree of accuracy was sacrificed to achieve the "simplicity" of basing the calendar on the average lunar year. It should also be noted that using a precise solar calculation would mean an inaccurate average of the lunar months. For a detailed discussion of this issue, see *Sefer Shaarei Zmanim Siman* 1.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן ז

לרב אחד,

הנה קיבלתי מכתב כתר"ה השני מיום כ"א מרחשון שנה זו אשר האריך הרבה ועומד בדעתו שצריך להקדים זמן התחלת אמירת טל ומטר, והנה למעשה אינו נוגע כלום כדכתבתי במכתבי הראשון בי"ג תשרי שנה זו (אג"מ או"ח ח"ד סי' י"ז) כי ח"ו לשנות מהמנהג דכלל ישראל אף כשיש קושיות גדולות, אך שיש לתרץ אם אפשר, מדין לימוד התורה.

אבל אמת גם מה שכתבתי שליכא קושיא כלל, כי נוהגין בזה כשמואל כדבארתי שם הטעם. והאבודרהם שהביא כתר"ה הוא ראיה גדולה לזה, שהוא כותב איך שעשו ושיעשו כן לעולם, שהזמן הוא מיום ששים לתקופה שהוא בכ"ב בנובמבר.
וכשפעברואר הוא כ"ט יום, הוא בכ"ג בנובמבר. וכוונתו לכ"ב נובמבר דספירת הנוצרים שספרו אז כל העמים הנוצרים, שהוא כמו שספר עם יון והרוסים כל השנים, שהוא אליבא דשמואל. כי אליבא דתקופת ר' אדא היו צריכין להתחיל בזמן האבודרהם בשמונה ימים מקודם, שהוא בט"ז נובמבר. ואף שאוה"ע לא ידעו זה עד ערך ד' מאות שנים מקודם, ולא הסכימו לזה רוב האומות רק עד ערך שתי מאות שנים מקודם, מ"מ האבודרהם הוא ידע זה, ומ"מ כתב דהיו מתחילין לומר בכ"ב בנובמבר, כמו שמתחילין עתה כל ישראל, דהוא משום דבזה נוהגין כשמואל. ונמצא שבלא מתכוין הביא ראיה לדברי, ותו לא מידי, דאין להרהר אחר זה אף בדרך קושיא כי יפה נוהגין.

והנני ידידו מברכו ומוקירו, משה פיינשטיין.

ר' צדוק הכהן מלובלין - משיב הטענה מגילת טענות

ובעל כוזרי שני נתעורר בזה וכי מה טיבה של תקופת שמואל כי נתברר כמו שכתבתי לעיל שהתקופה בזמנינו מוקדמת בראש המחזור בכמו עשרה ימים ואנחנו נדפיס בלוחותינו שהיא מאוחרת בכמו י"ג ימים ונברך על מחזור הגדול ביום ד' מכ"ח שנה לכ"ח שנה אשר בזה אין שום טעם וסיבה. וכי לא אמרו בש"ס הרבה פעמים הא דרבי פלוני וכו' או לית הלכתא כוותיה דרבי פלוני:

שבתי וראה ספר נדפס מחדש שנת קמ"ט בברלין נקרא ראשית לימודים וזה לשונו (סימן ג') ארץ וכו' ושנתה או זמן כלות עגולה סביב לשמש הוא שס"ה ימים ה' שעות מ"ט דקים וזהו על דרך תכונה חדשה היום השמש עומדת וארץ מקפת. ועל כל פנים מוכח ומבואר מתוך דבריו היות חסרון שתי שעות ויותר בשמש לכל מחזור כי אין הפרש בין תכונה ישנה לחדשה כי אם בהנחות אבל חשבון המהלכים אין שינוי והפרש ביניהם כלל והדבר מבואר מאוד. לבד ראה זה מצאתי כתוב שם כי הוא רצה

לומר השמש גדול יותר מרבבות מאה אלפים מכדור הארץ. ואילו לפי תכונה ישנה מבואר ברמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ג' הלכה ח') שהשמש גדולה מהארץ בכמו ק"ע פעמים וכן כפל עוד פרק ה' הלכה כ"ב מהלכות שבועות. והמופת על זה בא בספר אלים חלק גבורות ה' ונפל טעות בדפוס ונבארנו להבא. ואחרי כל זאת הלא הדבר בידינו ויש כלים מכלים שונים לנסות בכל עת התקופה אמיתית והראיה הברורה יתנו עדיהן ויצדקו ויאמרו אמת וטוב לנו לאחוז פירוש שני של ערוך הביאו הגהת מיימוני (פרק י' מהלכות ברכות). וכוכבים ומזלות כסדרן שהיו מעוננים שלושה ימים ולא נראו חמה וכוכבים ביום שיראה מברך יעוין שם. או נחשוב חשבון אמיתי או נניח הדבר לגמרי משנאחוז דבר שאינו כלל ועיקר הלא טוב טוב לנו להדפיס בלוחות תקופה אמיתית שבארנו:

שו"ת קול מבשר חלק ב סימן נא

ברכת החמה וקדוש החמה

בברכת החמה הבע"ל שנת תשי"ג יה"ר שנזכה לאור שבעת ימי בראשית. ובב"ר כאור שבעת הימים שבעה אתמהה לא ג' הן אלא כאיניש דאמר כך וכך אנא מפקד לשבעת ימי משתותי ע"כ, וראיתי בספר הברית ח"ב מאמר י"ב הביא בשם ס' התמונה לר' ישמעאל כה"ג שסוד פסוק אור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים ביום חבוש ה' את שבר עמו שמלבד שיתחזק אורו שבעתיים תכף אחר ביאת המשיח יתאחר השמש במהלכו, ויעשה הקפה אחת בזמן שבעת ימים של עתה לא בכ"ד שעות כי יפלו הימים הראשונים כן יעשה שבעת הימים הראשונים ואח"כ יוסיף כל שבוע תמיד ז' פעמים משבוע הקודם, כה משפט כל הימים אח"כ, עכ"ל. עיין בא"ר פ' ט"ו מס' חלקי אור ועי' ערוך ערך אהב, דומה לזה מצינו בבל"ע דרוש נ"א יוסיף עליכם ככם אלף פעמים ולא אמר אלף פעמים ככם שכוונתו בהתמיד הכפל הזה ממה שהי' עד אלף פעמים מי לא ידע שילך הדרך למנין בלתי משוער לא יוכל השכל לצייר עוצם ריבוי המספר ההוא עד כי חדל לספור, ובמד' ש"ר פ"א למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות כיון שבא ללוקחה כתב לה מתנות הרבה כך העוה"ז אירוסין היו שנ' וארשתיך לי לעולם ולא מסר להם אלא לבנה בלבד שנ' החודש הזה לכם אבל לימוהמ"ש =לימות המשיח= יהיו בנשואין ואותה שעה ימסור להם הקדוש ברוך הוא את הכל שנ' והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד ע"כ.

הנה גם למתחילים ללמוד בחכמת הילוך הכוכבים ומזלות כל אחד בזמנו מתערב למזרח מבואר להם ענין זה ממהלך וסיבוב הלבנה לדון ממנה גם על שאר הכובים /הכוכבים/ ומזלות אם נעיין בכדי כ"ד שעות אחרי מולד הלבנה נראה אז הירח בקרן מערבית דרומית ומחר רחוק כלפי המזרח וכן משפטו מדי יום ביום בריחוק אחרי ריחוק לכלפי המזרח, ועי' פ' כלל גדול המצוה על כל אדם לחשב תקופות ומזלות שנ' ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזה זה החושב תקו"מ =תקופות ומזלות= ואין ספק שהיא מהעצמיים שבחכמת התכונה והאוסטראנאמיע /והאסטרונומיה/ שכן פירש"י שמראה סימן בהילוך החמה והמזלות שנה גשומה או שחונה ומעידין כדבריו ע"ש ושם כל היודע לחשוב ואינו חושב עליו הכ' אומר ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו ע"כ. והעיד הכ' שיביט האדם בפועל הטבע של תקומ"ז =תקופות ומזלות= בעולם השפל ולהיות מגיד מראשית אחרית לאחר שיראה מעשי"ד =מעשה ידיו= של ית"ש על כל פעולתם של זמ"ז ברור אומר עצתי תקום וחפצי אעשה.

והנה במצות קביעות חדשים ושנים שאמר ר"י לא הי' צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה תחלת דבר ה' עם משה רע"ה מהמצוות ולא הוזכר ברכה שהי' שהראוי לברך אקב"ו לקבוע חדשים ולעבר שנים (בס' דרך פקודיך נכנס בדחוקים שמפני הספק שישנו לפעמים אין מברכין ע"ש וכתבתי בזה במקום אחר דאדרבא בקביעת העיבור יש לברך אפי' מספק דהוא מלתא דמסתבר שבפירוש רבתה תורה אשר תקראו אתם, אתם אפי' מוטעים אפי' שוגגין אפי' מזידין, ובעקידה שער ס"ז שכן הוא קרוב אל השכל עם שנמסר לב"ד של מטה קביעות המועדים ע"ש והוא דין תורה ולמה לא תקנו בזה ברכה) ועל הרואה חמה

בתקופתה שבפ' הרואה הובא בב"י עוד פירוש א' בשם הגמי"י ובערוך ג"כ ב' פירושים א' כמ"ש הש"ע /או"ח/ סי' רכ"ט מכ"ח שנה לכ"ח שנה, ועוד פירוש שאחר ג' ימים מעוננים ע"ש ואיך פסק בש"ע שם לברך עלי' כפי פ' הא' ולא כפירוש הב' ובפרט דהא מתלא דומה בתקופתה היא בתקופת מר שמואל דוקא הובא בשע"ת בשם משאת בנימין ואינו אתי, אבל נראה לי כי אין מציאות ברכה זו מכ"ח לכ"ח שנה לר"א בתקופתו בכל שנה ראשונה של כל מחזור י"ט קודם מולד ניסן ט' שעות תרמ"ד חלקים עי' ברמב"ם ה' קה"ח פ"י ה"ג ע"ש ומהעיקר לקבוע את הפסח באביב דוקא לשמור את חודש האביב ובש"ס ר"ה כ"א כד משכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה להאי שתא ולא תחיש לה ובסנהדרין י"ב אין מעברין את השנה אא"כ היתה התקופה חסרה רובו של חודש והיינו הך ולפלא שלהם להאומות חוק קבוע בהיפוק /בהיפוך/ שלא יחול אסטערן /פסחא/ שלהם קודם ט"ז ניסן וברוך המבדיל בין ישראל לעמים שמצאתי בס' מנורת המאור נר ג' פ"ד כלל ד' זה לשונו: ואולי שע"כ מעברין כדי שיבוא פסח לאחר תקופת ניסן ופירש נר' שם שלא יאמרו שמזל טלה גרם לגאולה ע"ש, וכן שלא יחול לעולם תקופת תשרי אחר יום ז' של ערבה שנ' חג האסיף תקופת השנה ובשביל כל אלה עד היום הזה קביעות כל מועדינו נחשבים אחר חשבון דרב אדא, ואין אנו חוששין כלל לתקופת שמואל כי לפי סדר העיבור בכל מחזור של י"ט שנים ג' ו' ח' א' ד' ז' ט' יחול לעולם תקופת שמואל בה' וט"ז למחזור קטן בזמן מאוחר הרבה מהשעור ט"ז תקופת ניסן אחר חג המצות, ותקופת תשרי אחר חג הסוכות ואם לתקופת שמואל הרי ב' אלו ה' וט"ז למחזור קטן ראוין הן שנעברם ובאמת משנים פשוטות הן לא מהמעוברות אמנם לפי חשבון רב אדא יחול לעולם בשנים אלו ה' וט"ז למחזור קטן תקופת ניסן ביום ט"ו או ט"ז עצמו בעבור תנופת העומר כי העומר הוא האביב והאביב תלוי בשמש כדברי הראב"ע בס' יסוד העיבור, ותקופת תשרי ביום ז' של הערבה ומביא הראב"ע בספרו הנ"ל שבעה עדים נאמנים מכחישים תקופת שמואל ואחד בתוכם החוש שכל משכיל אחר שידע כמה רחב ארצו מקו השוה ומנטות השמש לסוף דרום בטבת או לצפון בתמוז יוכל לדעתו בצל. והנה יוכל לדעת היום שישתוה היום עם הלילה ולהיודעים בחשבונות אלו ידוע שנתרחקה תקופת שמואל ממקומה בימינו אלה לשעור חמשה עשר יום בקירוב ואשר לאמת גם תקופת דר"א אינה מתאמתת עם תקופה השמשית בזמנים אלה שכבר נעתקה עם תקופת דרב אדא ונתרחקה בזה הזמן מתקופה השמשית המדוייקת בערך ד' ימים עם איזה שעות כמו בשנת תרפ"ה הי' התקופה העיקרית תחלת מזל טלה כ"ו אדר א' ויקרא יום השוה, ותקופת דר"א יום ו' ויקרא ב' ניסן כ"ט מינוטען /רגעים/ /חמשה עשר/ חלקים /ששים ושמנה/ רגעים מע"ו בחלק על שעה /חמש/ לעת ערב, ותקופת שמואל תחלת ליל רביעי י"ד ניסן, והנה שניהם נדדו ממקומם מימות הקבלה עד היום עכ"פ יותר קרובה להתאמת תקופת דר"א עם סדר שנות המחזור מכפי תקופת שמואל ועי' רמב"ם פ"א ה"ו מקדה"ח שהוא קרוב מן הדברים שנתבארו באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון. ועי' כוזרי מ"ד סי' כ"ט ושם באוצר נחמד ועי' זוה"ק פ' מקץ מזה, ונ"ל שעל זה בקשתנו במברכין החודש שיפסקו המבוכות בין אחד לחברו כמו שמואל ור"א בענין התקופות וח"ו אם במולדות שאנו מחשבין בהם היום לפי חשבונות העבור מאוחר מכפי מולדות המדוייקות לפי מהלכי השמש והירח בזמנינו אלה כפי שעה אחת ועוד ארבעים וחמשה מינוטען /רגעים/ בערך, ומה מאד יסבבו מבוכות בהזמנים ומועדים באשר יקרה לנו מולד זקן אחד ובדחיית אד"ו ובאמת הי' אז המולד עוד קודם חצות בכדי שעה א' ומ"ה מינוטען שהאריך בזה החכם ר' חז"ס במכתבי האגרות על זה נ"ל היא בקשתינו בבמ"ר ה"ח ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ חברים כל ישראל ונ"א =ונאמר אמן=. ובכן אנחנו לכל דברינו אלו מה שחשש המ"א בנידון דידן ברכת החמה ssקס"ה סי' רכ"ט דאם לא בירך עד אחר ג' שעות לא יברך שכבר עברה ממקום הזה ולדברינו כבר עברה ודאי ממקומה מתחלת מזל טלה לר"א ב' ניסן כנ"ל ולהמדוייקת כ"ו אדר שגם כל אדם מרגיש במדת היום אם יבחין ויעיין ליום השוה ובפרט עפ"י ידיעות התכונה והנה אנחנו דקיי"ל שבאמת בתשרי נברא העולם כתוס' ר"ה ח' ד"ה ובתקופות ודף י"ב ד"ה מבול ודף כ"ז ד"ה כמאן מצלינן ובאגדת מהרש"א שם ובחדושי הרש"ש ש"ס ווילנא ח' וז"ל אבל בעניי לא הבינותי איך מחזיקים אנחנו החבל בשני ראשין לתקופה מנינן כר' יהושע ולמולד הלבנה כר"א ע"ש, עתה תגדל יותר השאלה בנדון שלנו ברה"ח =ברכת החמה= ברואים אותה בנקודה שבשעה שנתלו המאורות איך נעתקה הנקודה מסדר הזמנים אם בתשרי נברא במזל מאזנים דמצלינן זה היום תחלת מעשיך כתוס' שם ועושים חשבון המחזור גדול מכ"ח לכ"ח שנה בתקופת ניסן ולברך אז ברה"ח =ברכת החמה= אמנם רוויתי נחת ת"ל שמצאתי ראיתי אור בס' יע"ד ד"א וט"ו עפ"י המד' ב"ר שקודם החטא היו המאורות הולכים במהירות למאד וחשב הוא ז"ל מתחלת ליל ד' כ"ח אלול שעה שנתגלו המאורות עד שעה ט' יום ו' ושנצטוה אדם גם על קדה"ח =קדוש החודש= הלכו המאורות תחת ששה מזלות ממערב למזרח בס"ט שעות עד ראש מזל מאזניים ע"ש חשבונו לנדון דידי' ענין ר"ה ויה"כ מופלג עשרה ימים ולא יקשה לנו א"כ איך יצא לנו המולד בהר"ד י"ל שע"כ צריכין לחשוב חשבון שלנו שלאחר החטא בכדי לעשות מנין המחזורים והשנים מתשרי של תחו' בסי' בהר"ד.

נמצא עכ"פ שהיתה בנקודה הראשונה תחת מזל טלה לכן מברכינן עת שתחזור החמה לנקודתה הראשונה תחת מזל טלה בניסן כאז כן עתה באותו היום בשבוע ובאותה שעה וזהו רק לשמואל כי אין מציאות לר"א לזה. וכאן הבן שואל למה אחר החטא עלה כ"כ המתינות של המאורות עד שיעלה המחזור גדול בראש מזל טלה ולא עלה באופן שיעלו סיבובי המחזור בראש מזל מאזנים בתקופות כבמולדות מתשרי שבאמת אז היה עיקר הבריאה תהי' גם אז ברכת החמה ובתקופות כבמולדות בסדר

אחד. אבל יונח זה במה שפי' היע"ד דרוש ט"ו פי' ב' על הש"ס ע"ז שראה אדם שימים מתמעטים כו' אמר אוי לי עולם חשך בעדי שתלך החמה במתינות יותר לגריעותא ע"ש כ"ז, הנה הלא לנו לעינים כאשר על כרחינו אנחנו הרואים ניסן ותשרי אם ששניהם שוים ממוצע בעל קור וחום ובספר יצירה בשם רוי' לא קור ולא חום עי' כוזרי מ"ד סי' כ"ה עכ"ז יתן הטבע כל הכבוד הזה רק לחודש ניסן למזל טלה ונבחר החודש הזה ניסן יותר מתשרי ובש"ר פט"ו אמר להם הקדוש ברוך הוא אין לכם חודש אחר גדול מזה לפיכך נקרא ראשון שנ' ראש חדשים ע"ש שבו מזג האויר וכל חי וכל צומח כן ירבה וכן יפרוץ ובתשרי מביא לידי הפסד בכל דבר היפך חודש האביב הלא כן גם אנחנו הרואים טובים מאורות שברא א' יצרם בדעת בבינה ובהשכל שמלבד התועלות הנמשכות מקידוש הלבנה באמונה והייחסים אשר לאומה זאת עמה שכ"ז בכלל החודש הזה לכם ר"ח גם להלן הכתוב ראשון הוא לכם לחדשי השנה אומר הכתוב דרשני ועל קוטב זה מדרש ש"ר פט"ו אשרי הגוי אשר וגו' משבחר הקדוש ברוך הוא בעולם קבע בו ר"ח ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו בר"ח של גאולה שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידין ליגאל כו' ראשון הוא לתשועה שנ' ראשון הוא לכם משל למלך שהוציא את בניו מבית האסורים אמר עשו אותו יום טוב כל השנים שבני יצא בו מחושך לאור מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה ע"כ ולכך מלכי ישראל הכל מניסן ומלכי אוה"ע =אומות העולם= מתשרי וא"י בפסח נדונים על התבואה ועל המדינות חו"ל בו בתשרי יאמר עי' ע"ד דף מ"ב ע"ג.

וכל אשר ידרוש בענין זה יבוא שעריו בתודה שערי העקידה וז"ל שער ל"ז ל"ח בביאורו הרחב כי כמו שמציאות הטבע תעיד על אמיתת מציאותו ית' כן ענין סדורו והריסותו יעיד על היותו פועל ברצון ובהנהגה הנסיית ושפיר יונח לנו דבריהם ז"ל מונין למבול כר"א שהוא מופת חותך לעולם בחדושו ולקיום הנסים ע"י ידיעת ההפכיים שהטבע כולו ביד הבוי"ת תמיד ולפי מעשינו הטובים והרעים ח"ו ישנה ויחלף חקיו לפעמים (שם בשער ג') ולא לחנם הכתוב צווח וידעת היום והשבות אל לבבך כי מדי דעתך היום בסדר ימי בראשית מקודם החטא והסדר שלאחר החטא וסדר שלעתיד לבוא כנזכר ריש מאמרינו כאן בוודאי תשים אל לבך ותשוב ליראה לאהבה את השי"ת לכן עלה כך הסדר הילוך החמה במתינות אחר החטא שיעלה המחזור מכ"ח לכ"ח שנה בחודש של גאולה אפי' לר"א שבתשרי נברא העולם באמת ובחשבון האמצעי של תקופת שמואל אנו חוששין אפי' מלשתות מים בלא הנחת ברזל עפר"ח סוף ה' ר"ח ואין אנו חוששין מלברך ברכות של ר"ח עוד בטרם שבא המולד מטעם המ"ר שמות כל בריותיו של הקדוש ברוך הוא לווין זמ"ז =זה מזה= חודש הבא לוה מן הראשון ומשלם לו בחודש השני או השלישי אף אנחנו יצאנו חובותינו בברכת החמה לתקופת שמואל בחשבון האמצעי בזה היום בשבוע ובזו השעה שנתלו המאורות אז ג"כ בטלה ויותר מזה מצינו בברכת סוכה לר"א דאמר זכר לענני כבוד ואין בתשרי זמנו כ"א בניסן שאפי"ה מברכינן בתשרי להורות שמצות המלך הוא ע' ט"ז ה' סוכה סי' תרכ"ה ועבל"ע דט"ז להיות בתשרי נברא העולם הוא הטבע רצה ית"ש בחודש זה עצמו רושם חזק מההשגחות שהיא מבטלת הכוללות הטבעית הוא מצות סוכה וברוך המבדיל בין ישראל לעמים אפי' לעתיד שמבעטין בסוכה, אבל לפלא שמפורש בש"ע ברואה חמה בתקופתה מכ"ח לכ"ח שנה ולא נמצא מפורש המחזורים בשאר הכוכבים ומזלות לענין ברכת עושה מעב"ר =מעשה בראשית= וסמך הש"ע על סתם הרואה ומי הוא הרואה בזה הלא רק התוכניים ובקיאים בדבר ובוודאי גם הם לא יסכימו יחד בתקופתם כמו שאין הסכם בהחמה שהוא נראה וידוע כש"כ אשר אינם ניכרים וידועים והלא תראה שהקשו חכמי התוכניים מדוע לא יתראה הירח במולד קודם חצות היום כנאמר בברייתא בסוגית מחדתא ועתיקא ש"ס ר"ה וע' תשובתם ס' עתל"ב מאמר י"א שאין אנו בקיאין בידיעת המקום לכל חודש שהוא אחד מהעדר ד' תנאי הראי' שלזאת לא שכיח הדבר אצלינו בזמן הזה לראות המולד הבא אחר שש שעות שלכן נראה כי אין מברכין על שבתאי, צדק, מאדים, נגה, כוכב, לבנה כשחזרו לתחלת מזל טלה, ומזל טלה כשעולה מקצות המזרח שמבוארים בש"ע /או"ח סי' רכ"ט/ שם בתקופת החמה שמברכין כי כן הוא ידוע לנו שנמסר לנו החשבון האמצעי תקופת שמואל בצורך ענין שמור את חודש האביב והאסיף מה שאין צורך באלו השאר אביב והאסיף ואין נמסר לנו חשבון לדעת נקודתן הראשונה ומספק אין מברכין עליהן והוא ספק חסרון ידיעה וע"ס עתים לבינה מאמר ז' שאין הקדוש ברוך הוא מדתו לבוא בטרוניא עם בריותיו להטריחם בידיעת תכונת השמים והמזלות להיות חוגגים ע"י חשבון החמה הפסח בט"ו לחודש טלה וסוכות בט"ו למאזנים שקשה להבינם כ"א להבקיאים אבל לא נראה לעינים ממש כמו שעשה ירח למועדים שנראה לעין כל והנה נבראו אז השמש והירח בחלון אחד ע"ש, ובשע"ת שם סי' רכ"ט בשם הב"א ששם מבואר הטעם שאין אנו מברכין על שצ"מ נכ"ל =שבתאי צדק מאדים נגה כוכב לבנה= טל"ה /טלה/. ומה שמבואר ומוזכר בש"ע שם /או"ח סי' רכ"ט/ מי"ב מזלות רק על מזל טלה לבדו מובן כי אז בהכרח כל שאר המזלות באים לנקודתן הראשונה שמתחלת הבריאה וכל עת שיחזור המחזור כל או"א הוא למקום הנקודה שבראשונה הוא חוזר ולכן מברכין על טלה לבד וקאי גם על כל המזלות ולא דמי לברכת הנסים כי מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא וכו' בריך וכו' נס בגמל ובערבות דהתם אינו מוכרח המקום למקום כדהכא מה שבאמת אין נס גדול יותר מזה כי מטי המזל גופא למקום מעשה בראשית מקום נברא יש מאין אבל אינו נוגע לישראל לבדם לברך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה כאשר על הארץ כמו מעברות הים והירדן ונחלי ארנון כו' עכ"פ לנו לברך על כללי הטבע כעל חלקי הטבע עושה מעב"ר, וברכת רוקע הארץ עה"מ =על המים= אם שגם הוא אינו

לישראל לבדם נוגע ומברכין הוא אינו ברכת הרואה רק ברכת הנהנין עם שהוא הנאת העולם כולו אסור לאדם ליהנות בלא ברכה ולזה מברך אותו יום יום בברכת השחר.

ועל כן נראה מה שבחר הש"ע בזה הפירוש הרואה חמה בתקופתה מכ"ח לכ"ח שנה יותר מפי' ב' שאחר ג' ימים מעוננים בבואם שוב על סדרם כי אז מה שייך למעשה בראשית כ"א על הנאת אורם הלא מברכים כל יום אפי' ביומי דמעוננים יוצר המאורות דגם אז העולם נהנה מאורם וח"ו אין לחשוש בג' ימים מעוננים לפורעניות ח"ו דוגמת סנהדרין מ"ב מברכין על החודש מחדש חדשים ופריך וליבריך הטוה"מ =הטוב והמטיב= ודיין האמת ומתרץ כיון דהיינו אורחי' לא מברכין ופירש"י אין כאן דין פורעניות ולא חסד ה"ה כאן בימים המעוננים וברכת הקשת נאמן בבריתו וקיים במאמרו לא להביא שום פורעניות אבל ברואה חמה בתקופתה מקום נברא יש מאין שפיר הוא לברך עמב"ר =עושה מעשה בראשית=.

יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף יג עמוד ב

ואיכא דמקשו הכא מאי שנא מיעוטו לרבי מאיר דאין מעברין משום דאפשר למלוייה לאדר אי הכי חמיסר נמי לא ניעברי' לשתא דהא אפשר למלויי תרי ירחי מיקמי ניסן והאי קושיא ליתיה מההיא דערכין. ואיכא דמקשי נמי אהא דמקשי ליה לר"מ וליעבריה לאדר וקא מסקי נמי דעל מיעוט אין מעברין את השנה דהא אפשר למלויי לאדר וקא קשיא להו והא קא מידחי ניסן חד יומא ומיקלע פסח בבד"ו וניחא להו דאי נמי מקלע פסח בבד"ו לא איכפת לן דהאי דלא עבדינן פסח בבד"ו טעמא משום תשרי הוא והכא דלא אפשר מוטב ליעבריה לאדר וליקלע פסח בבד"ו וניעבד בקייטא חד חודש חסר טפי מכסדרן ונהדריה לתשרי לדוכתיה ביום הגון ולא נעברה לשתא למדחינהו לכולהו מועדות חדש שלם:

והדרי' לעיקר שמעתתין כיון דאקשי' מאי קסבר אי קסבר יום תקופ' גומר וכוליה חג בעינן בתקופה חדשה הא איכא ומפרקינן תנא בתקופת ניסן קיימי. אתא רבינא ופריק פירוקא אחרינא לעולם אחרים בתקופת תשרי קיימי וקסברי יום תקופה גומר וכוליה חג הסוכות בעינן בתקופה חדשה אפי' ביום טוב ראשון הילכך אף על גב דלא משכא תקופת תמוז אלא ארביסר בתשרי ונפלה תקופה חדשה בחמיסר דהוא יום טוב ראשון מעברין דקסברי יום תקופה גומר וה"ל יום טוב ראשון בתקופה ישינה. ומתמהינן וסברי אחרים דיו"ט בעינן בתקופה חדשה חג האסיף כתיב חג שמותר לאסוף בו ואלו יום טוב ראשון מי שרי. ומפרקינן לעולם אפי' י"ט בעינן בתקופה חדשה כדכתיב וחג האסיף תקופת השנה ואכוליה חג הסוכות קאי והאי אסיף דכתב ביה לאו למימרא דאיכא אסיף בגויה ממש אלא לסימנא בעלמא הוא כלומר איזה חג שצריך להיות בתקופה חדשה הוי אומר חג שהוא בא בזמן אסיפה והיינו חג הסוכות:

ואיכא דקשיא להו מכדי כולהו הני תנאי מודו דכי נפלה תקופת תשרי בעשרים ושנים בתשרי מעברין ואלו אנן השתא זימנין סגיאן דנפלה בכ"ה תשרי ולא מעברינן ואנן אמרי דהא לא קשיא דהא לכולהו תנאי דמיירי בתקופת תשרי לא קא אמרי דמעברי' אלא היכא דאיכא אביב או פירות האילן בהדה כדקתני בברייתא בהדיא על שנים מהן מעברין על אחד מהן אין מעברין והשתא דלא יכלינן למיקם אאביב ופירות האילן ובארץ ישראל לא מעברינן אתקופה לחודה. אלא אי קשיא הא קשיא דאמרינן בראש השנה (כ"א א) כי חזית דמשכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברוה להאי שתא ולא תיחוש לה אלמא אהא סימנא לחודיה מעברין וזמנין דמשכא תקופת טבת עד שיבסר ותמני סר לא מעברינן. ופירוקא דסוד העיבור העשוי להשוות שנות הלבנה לשנות החמה בסוף כל מחזור ומחזור אינו בנוי על תקופת שמואל (עירובין נ"ו א) שהיה חושב לשנת החמה שלש מאות וששים וחמשה ימים ורביע יום לפי שחשבון זה יתר על שנת הלבנה כשהיא פשוטה וחדשיה כסדרן עשר ימים וכ"א שעה ור"ד חלקים לפי ששנת הלבנה שחדשיה כסדרן שנ"ד ימים וח' שעות ותתע"ו חלקים מאלף ושמנים בשעה סימנם שנ"ד ח' תתע"ו ונמצאת חסרה משנת החמה לדברי שמואל עשרה ימים וכ"א שעה ור"ד חלקים לשנה אחת סימנם יכ"א ר"ד ונמצא חשבון זה עולה לי"ט שנים שהן שנות המחזור למאתים וששה ימים וי"ח שעות ושש מאות ושלשים וששה חלקים סימנם ר"ו י"ח תרל"ו וכשאתה מחשב ימי שבעת חדש העיבור הנוספת בכל מחזור של י"ט שנים כדי להשוות שנות הלבנה לשנות החמה ואתה נותן לכל חודש וחודש ימים הראוין לו שהן כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים החשבון עולה לך לז' חדשים מאתים וששה ימים ושבעה עשר שעות ומאה ואחד וחמשים חלקים סימנם ר"ו י"ז קנ"א ועדיין החשבון זה חסר מכדי התוספת שנות החמה על שנות הלבנה שעה אחת וארבע מאות וחמשה ושמונים חלקים לכל מחזור סימנם אתפ"ה ונמצאו שנות החמה כדברי שמואל מוסיפין על שנות הלבנה אפי' לאחר עיבורן שעה אחת ותפ"ה חלקים לכל מחזור ומחזור ולפי רוב השנים שעברו במאתים וששים ואחד מחזורין נתקבצו מן השעות והחלקים חמשה עשר יום ושמונה עשר שעות ומאתים ועשרים וחמשה חלקים לפיכך תקופת תשרי מתאחרת עד סוף החדש ואם ירבו הימים לפי חשבון זה סוף שתקופת ניסן

נופלת באייר ותקופת תשרי נופלת במרחשוון והרי נתברר לך שאין סוד העיבור בנוי על תקופת שמואל אלא על תקופת רב אדא ששנת החמה לדבריו שלש מאות וששים וחמשה ימים וחמש שעות ותשע מאות ושבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע מששה ושבעים בחלק כמו שפירשנו למעלה ונמצאת שנת החמה יתירה על שנת הלבנה לפי חשבון זה עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאה ועשרים ואחד חלקים וארבעים ושמונה רגעים סימנם יכ"א קכ"א מ"ח וחשבון זה עולה לי"ט שנים מאתים וששה ימים ושבע עשרה שעות ומאה ואחד וחמשים חלקים סימנם ר"ו י"ז קנ"א וכשאתה מחשב ימי שבעת חדש העיבור שבכל מחזור של י"ט שנים ואתה נותן כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים לכל חדש וחדש שהחשבון עולה לך לז' חדשים ר"ו ימים וי"ז שעות ומאה ואחד וחמשים חלקים כנגד תוספת שנות החמה על שנות הלבנה בי"ט שנים ונמצא שנות החמה ושנות הלבנה כלין כאחת בסוף כל מחזור ומחזור של י"ט שנים חוץ מט' שעות ותרמ"ב חלקים שתקופת ניסן קודמת למולד ניסן בתחלת כל מחזור ומחזור לפי שתקופת ניסן חוזרת בתחלת כל מחזור למקום שהתחילה בו בשנה ראשונה של יצירה שהוא ט' שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים קודם מולד ניסן לפיכך אי אפשר לתקופת טבת שתמשך לעולם עד י"ב בחדש אלא בשנה מעוברת וכיון שעיברו ב"ד את השנה חזרה תקופה לאחוריה ונמצאת מפלת באדר שני כיצד הרי אמרנו שתקופת ניסן נופלת בתחלת כל מחזור ומחזור בט' שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים קודם למולד ניסן מכאן ואילך צא וחשוב לכל שנה ושנה תוספתא שהן י' ימים ועשרים ואחת שעה ומאה ואחד ועשרים חלקים ומ"ח רגע ונמצאת שנת החמה מוספת על שנת הלבנה בסוף שנה ראשונה יכ"א קכ"א מ"ח צא מהן ט' שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים סימנם תרמ"ב שקדמה שנת החמה לשנת הלבנה בתחלת המחזור נשארו בידך י' ימים וי"א שעה וחמש מאות ותשעה וחמשים חלקים ושמנה וארבעים רגע סימנם י"א תקנ"ט מ"ח הוסף חשבון זה על מולד ניסן ונמצאת תקופת ניסן של שנה שנייה נופלת בעשרה ימים ואחת עשרה שעה וחמש מאות וט' וחמשים חלקים ומ"ח רגע לאחר מולד ניסן ועוד אין השנה צריכה לעבר צא וחשוב לשנה שנייה תוספתה והוסף על מקום תקופת ניסן של שנה שנייה עצמה ונמצא החשבון כלה בעשרים ואחד יום ושמונה שעות ושש מאות ושמונים ואחד חלקים ועשרים רגע ממולד החדש השביעי לתשרי של שנה שלישית סימנם כ"א ח' תרפ"א כ' והוא מקום תקופת ניסן לשנה שלישית ולפי שנמשכה תקופת טבת עד ששה עשר בחדש השביעי אי אפשר לקבעו ניסן מפני אביב של פסח שצריך להיות בתקופה חדשה לפיכך צריכין לעבר בשלישי' ולקבוע חדש התקופה לשם אדר שני כדי שתחזור תקופת ניסן לאחוריה ונמצאת נופלת בשנה השלישית בעשרים ואחד יום ושמונה שעות ושש מאות ושמונים ואחד חלקים ועשרים רגע ממולד אדר שני וכן אתה עושה בכל שנה ושנה משנות המחזור שאתה רוצה לדעת תקופת ניסן שלה צא וחשוב שנים גמורים שעברו לפניה מן המחזור ההוא וקח לכל שנה ושנה כדי תוספתה וקבץ את הכל והרגעים שאין בהן חלק תחשבם בפני עצמן ושיש בהן חלקים יצטרפו עם החלקים והחלקים שאין בהן שעות תחשבם בפני עצמן ושיש בהם שעה תצרפם עם השעות והשעות שאין בהם יום שלם תחשבם בפני עצמן ושיש בהם יום תצרפם עם הימים והוא יהיה חשבון תוספת שנות החמה על שנות הלבנה לשנים שעברו קודם תקופת ניסן שאתה רוצה לדעת מקומה צא מהן ט' שעות ושש מאות וארבעים ושנים חלקים שקדמה שנת החמה לשנת הלבנה בתחלת המחזור כמו שפירשנו והנשאר תשליכנו חדשי לבנה כנגד חדשי העיבור של שנים שעברו מן המחזור והנשאר שאין בו חדשי לבנה תוסיפנו על מולד החדש השביעי לתשרי של שנה שאתה מבקש לדעת תקופת ניסן שלה אם היה החדש השביעי ניסן תוסיפנו על מולד ניסן ואם היה אדר שני תוסיפנו על מולד אד"ש ובמקום שהחשבון כלה שם תפול תקופת ניסן של אותה השנה בד"א בכל שנות המחזור חוץ משנה תשיעית אבל בשנה תשיעית אף על פי שהיא פשוטה והחדש השביעי שלה קבוע ניסן אי אתה מוסיף החשבון שראוי להוסיף על מולד החדש אלא על מולד אדר שהוא ששי לתשרי של אותה השנה מה טעם לפי שתקופת ניסן של שנה שמינית שלפניה נופלת בכל מחזור בששה עשר ימים ושש עשרה שעות ושבע מאות ושלשה ושמנים חלקים ושלשים ושנים רגע ממולד אדר שני סימנם י"ו י"ו תשפ"ג ל"ב והדבר ידוע שאין תקופת שנה הבאה רחוקה רגע שתקופת שנה זו נופלת בו מימי החדש יתר מעשרה ימים ועשרים ואחת שעות ומאה ואחד ועשרים חלקים ומ"ח רגע שהוא חשבון תוספת שנת החמה על שנת הלבנה לשנה אחת צא וחשוב ממקום תקופת ניסן של שנה שמינית שנים עשר חדשי לבנה ונמצא החשבון כלה בשנה תשיעית באדר ביום בשעה וברגע שהתחלת לחשוב הימנו הוסף עליו כדי תוספת שנה אחת נמצא החשבון כלה בכ"ז ימים וי"ג שעות [ותתק"ה] חלקים וארבעה רגעים מן החדש ואי אתה מוצא שנה פשוטה שתקופת ניסן נופלת בה באדר אלא בראשונה ובתשיעית לפי שהשנים שלפניה מעוברות הן ותקופת ניסן נופלת בהן באדר שני ולפי שהתקופה נופלת בהן קודם תכלית שמונה עשר יום וט"ו שעות ושש מאות ואחד ושבעים חלקים ושמנה ועשרים רגע ממולד אדר שני סימנם י"ח ט"ו תרע"א כ"ח נמצא השאר מן החדש לחשבון כ"ט י"ב תשצ"ג יתר מכדי תוספת שנת החמה על שנת הלבנה לשנה אחת וכשאתה מוסיף על מקום תקופת ניסן של שנים ההם שהן שנה שמינית ותשע עשרה כדי תוספת שנת החמה על שנת הלבנה לשנה אחת לדעת מקום תקופת ניסן לשנה הבאה נמצא החשבון כלה קודם תכלית החדש ההוא והוא יהיה מקום תקופת ניסן לשנים הבאות אחריהן שהן שנה ראשונה ושנה תשיעית וכבר ביארנו לך דרך ידיעת מקום תקופת ניסן בכל שנה מכאן ואילך צא וחשוב על החשבון שביארנו לך ותמצא שאין תקופת טבת נמשכת עד ששה עשר בחדש שהיא כלה בו אלא בשנה מעוברת שנמצאת התקופה כלה באדר שני והאביב בא בתקופה חדשה. אם תשאל והלא על החשבון הזה נמצאת תקופת ניסן נופלת בשנת שש עשרה לכל מחזור בחמשה עשר יום ושלש שעות וארבע מאות ושבעה וחמשים חלקים וששה ושלשים רגע ממולד ניסן סימנם ט"ו ג' תנ"ז ל"ו ונמצא תקופת טבת נמשכת עד ששה עשר בו כדי השעות והחלקים והרגעים שהן יתירין על חמשה עשר יום

ואעפ"כ אין מעברין את השנה ההיא שמא תאמר אי אפשר שיפול מולד ניסן בשנת שש עשרה למחזור ביום הראוי ליקבע בו ראש חדש ניסן או בשעה ראויה ונמצא ראש חדש נדחה ליום של אחריו ונמצא התקופה חוזרת לאחוריה ונופלת בחמשה עשר בניסן או שמא תאמר אי אפשר שיפול מולד ניסן בשנת השש עשרה למחזור לאחר שמונה שעות ותרכ"ב חלקים וארבעים רגע שנמצא שאין תקופת טבת נמשכת עד שתים עשרה שעות בליל ששה עשר דהוה ליה כוליה יממא דשיתסר בתקופה חדשה ואנן איממא קפדינן משום עומר דליקרב בתקופה חדשה דעומר אינו קרב אלא ביום הרי פעמים שמולד ניסן נופל לאחר שתים עשרה שעות ביום הגון כמו שנפל בשנת שש עשרה למחזור ראשון של יצירה בי"ג שעות וארבע מאות ושבעה וששים חלקים מתחילת ליל שבת סימנם ז' י"ג תס"ז שנמצא המולד נופל לאחר שעה אחת וארבע מאות ושבעה וששים חלקים מן היום ויום הגון היה לראש חדש ניסן ונמצאת תקופת טבת נמשכת עד סוף ארבע שעות וחלקים מיום ששה עשר בניסן של שנה ההיא וכמו שעתיד ליפול בשנת חמשת אלפים ומאה ושמונה לבריאת עולם שהיא שנת שש עשרה למחזור מאתים ותשעה וששים שמולד ניסן של שנה ההיא שעתיד ליפול בתשע שעות ושבעה ושמנים חלקים מלילי שבת סימנם ז"ט פ"ז ויום הגון הוא לראש חדש ניסן והתקופה נופלת בחמשה עשר יום ושלש שעות וארבע מאות ושבעה וחמשים חלקים וששה ושלשים רגע לאחר המולד סימנם ט"ו ג' תנ"ז ל"ו ונמצאת נופלת ביום ששה עשר בניסן בת"ק וד' וארבעים חלקים וששה ושלשים רגעים ביום וכן אתה מוצא בשנת חמשת אלפים ומאה וששים ושתים לבריאת עולם שהיא שנת שלש עשרה למחזור מאתים ושבעים ושנים שמולד ניסן של שנה ההיא עתיד ליפול בעשר שעות ושלש מאות ושנים ותשעים חלקים מלילי אחד בשבת ויום הגון הוא לראש חדש ניסן הוסף עליהן מרחק התקופה מן המולד נמצאת התקופה נופלת בשלש עשרה שעות ושמונה מאות ותשעה וארבעים חלקים וששה ושלשים רגעים מתחלת ליל ששה עשר בניסן סימנם י"ג תתמ"ט ל"ו שנמצאת תקופת טבת אוכלת ביום ההוא שעה אחת ושמונה מאות ותשעה וארבעים חלקים וששה ושלשים רגע ואעפ"כ אין מעברין את השנה והרי נתברר לך שפעמים שתקופת טבת נמשכת עד יום ששה עשר בניסן ואין מעברין את השנה. ונראה לנו לתרץ דהאי דשלח ליה רב הונא בר אבין לרבא כי חזית דמשכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה להיא שתא ולא תיחוש לה לאו למימרא דכי משכא עד מקצת יומא דשיתסר ונפלה תקופת ניסן ביומא דשיתסר דמעברין דהא קי"ל כר' יוסי דאמר גבי תקופת תשרי יום תקופה מתחיל דר' יהודה ור' יוסי הלכה כרבי יוסי והוא הדין לשאר תקופת וכיון דיום תקופה מתחיל אשתכח דכי נפלה תקופת ניסן בשיתסר על כרחך כוליה יומא מתקופה חדשה חשיב ואשתכח דאביב בתקופה חדשה קא הוי וכי קאמר רב הונא בר אבין דכי משכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן מעברינן כגון דמשכא עד אורתא דשיתסר נגהי שיבסר דהוה ליה יומא דשיתסר התקופה ישנה והיינו טעמא דנקט עד שיתסר ולא קא נקיט עד שיבסר משום דקי"ל יום תקופה מתחיל דאי נקט דמשכא עד שיבסר הוה משמע דנפלה תקופת ניסן בתמניסר דהוה ליה כוליה יומא דשיבסר מתקופה ישנה אבל אי נפלה תקופת ניסן בשיבסר אין מעברין דיום תקופה מתחיל ואשתכח דיומא דשיבסר מתקופה חדשה הוא להכי נקט דמשכא עד שיתסר דמשמע דכי הוי כוליה יומא דשיתסר מתקופה ישנה אף על גב דנפלה תקופה חדשה בשיבסר מעברין והשתא צריכנא לברורי לך דלעולם לא משכא תקופת טבת עד סוף יומא דשיתסר בניסן כי היכי דתיסוק לן שמעתא אליבא דהילכתא ועיקר הא מילתא משום דהא ברירנא תקופת ניסן דשנת שש עשרה למחזור אינה רחוקה ממולד ניסן יתר מחמשה עשר יום ושלש שעות וארבע מאות ושבעה וחמשים חלקים וששה ושלשים רגע סימנם ט"ו ג' תנ"ז ל"ו לפיכך אי אפשר שתמשך תקופת טבת עד סופו של יום ששה עשר בניסן שהרי אי אפשר שתתרחק התקופה מן המולד חמשה עשר יום וארבע שעות שלימות כמו שביארנו ואם נפל המולד קודם חצות והוקבע ראש חדש ניסן בו ביום הרי תקופת ניסן נופלת ביום ששה עשר בניסן קודם תכלית עשר שעות ביום ויום תקופה מתחיל ואשתכח דכוליה יומא דשיתסר מתקופה חדשה הוא חשוב ואם נפל המולד לאחר חצות הרי ראש חדש ניסן נדחה ליום שלאחריו וחזרה תקופה לאחוריה ונמצא תקופת ניסן נופלת בט"ו בניסן או בששה עשר ואיפרק קושין כהוגן:

מתני' סמיכת זקנים על ראש פר העדה ועריפת עגלה בשלשה לאו דוקא נקט עריפת העגלה דהא בזקני העיר ההיא בלחוד תלא רחמנא דכתב והורידו זקני העיר את העגלה וכתב נמי וכל זקני העיר ההיא יסמכו וגו' ותנן בסוטה בפרק עגלה ערופה (מ"ה ב) נפטרו להן זקני ישראל והלכו להן וזקני אותה העיר מביאין עגלת בקר כו' עד ועורפין אותה בקופץ מאחוריה דאלמא עריפת העגלה לא בעיא זקני סנהדרי גדולה ואלו בגמ' מוכח לקמן דמיוחדין שבעדה בעינן אלא ה"ק עריפת העגלה היתה נעשית על פי שלשה מב"ד הגדול שהיו מודדין את הערים אשר סביבות החלל והעיר הקרובה אל החלל היו מחייבין אותה להביא עגלת בקר והאי עריפת העגלה דקתני חיוב עריפת העגלה הוא כדקתני בכולהו הנך דאונס ומפתה וכולה מתני' לאו בשעת תשלומין קא מיירי אלא אחיובא קא מיירי ולא מצית למימר דבעריפת העגלה ממש קאי והני שלשה וחמשה דקתני (לאו) [להו] מזקני העיר ההיא נינהו דא"כ כלהו זקני העיר בעינן דכתיב וכל זקני וגו' ותו דהא בגמרא מוכח לקמן דמסנהדרי גדולה נינהו דבין לר' יהודה בין לר' שמעון מיוחדין שבעדה בעינן ותו מדקא מייתי לה ראיה לפלוגתייהו מקראי דכתב גבי מדידה ש"מ גבי מדידה קאי ולאו גבי עריפה ממש. ובגמרא מפרש פלוגתא דר' שמעון ור' יהודה בין גבי סמיכת זקנים על ראש פר העדה בין גבי חיוב עריפת העגלה והיינו דאמרינן ת"ר וסמכו בפרשת פר העלם דבר של ציבור כתיב וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר וגו' וקתני עלה וסמכו זקני יכול זקני השוק ת"ל עדה דהיינו סנהדרי דאלו ב"ד של שלשה לא מיקרי עדה אי עדה יכול קטני עדה דהיינו סנהדרי קטנה תלמוד לומר העדה המיוחדת דהיינו סנהדרי גדולה ואלו נאמר וסמכו העדה הייתי

אומר עד דאיכא כולה עדה השתא דכתב זקני העדה ש"מ אפילו מקצתן וכמה הן וסמכו שנים זקני שנים ואין ב"ד שקול אין עושין ב"ד שקול שמא יפול מום בפר ויחלקו בדבר אם קבוע הוא ואם עובר הוא והדבר צריך הכרע לפיכך מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן חמשה דברי ר' יהודה רבי שמעון אומר זקני שנים**) אין בית דין שקול כו' דאלו וסמכו לגופיה צריך דאי כתב רחמנא זקני העדה את ידיהם על ראש הפר ותו לא הוה אמינא מאי על בסמוך כלומר בקרוב כדכתיב ועליו מטה מנשה והחונים עליו ולא צריך למסמך ידיה ממש כתב רחמנא וסמכו ור' יהודה משום סמיכה ממש לא איצטריך וסמכו דהוה ליה לקרא למכתב זקני העדה את ידיהם על ראש הפר כדאמרן ואנא גמירנא ראש ראש מעולה כתיב הכא על ראש הפר וכתיב התם וסמך ידו על ראש העולה מה להלן סמיכת ידים ממש דהא כתיב וסמך אף כאן סמיכה ממש וסמכו למה לי שמע מינה למנינא ור' שמעון לא גמר ראש ראש מעולה כלומר דלא אגמריה רביה האי ג"ש וקי"ל דאדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו: